

Formanden for Naalakkersuisut's åbningstale ved Inatsisartut's efterårssamling 2020

Formand for Naalakkersuisut Kim Kielsen

(Det talte ord gælder)

Ærede medlemmer af Inatsisartut, ærede formand for Inatsisartut, ærede landsmænd, lyttere og seere.

Trods de specielle omstændigheder vi alle oplever i denne tid verden over, er det mig en glæde at se at Inatsisartut's efterårssamling bliver en realitet.

Jeg vil på Naalakkersuisut's vegne af hjertet takke alle borgerne for det store ansvar de har taget på sig over de sidste måneder. For det er jer der har forebygget spredningen af coronavirus i vort samfund ved at følge myndighedernes anbefalinger, der kunne skifte fra dag til dag.

Jeg vil ikke mindst bruge denne anledning til at takke alle de mennesker i sundhedssektoren, den sociale sektor, Epidemikommissionen, coronaberedskabet og alle der har arbejdet for at holde corona ude, for det kæmpestore arbejde de har udført for, for at vi i samfundet igen kunne opretholde en ny hverdag under en tid med corona.

Vi lever nu i en tid med en epidemi der har lavet gennemgribende ændringer i vore liv, både nationalt og på internationalt plan. Vi har alle sammen ofret noget.

Personligt har det for mig været barskt ikke at kunne bære mine børnebørn som vanligt og give dem et kram og et kys, og jeg kan levende forestille mig at bedsteforældre og venner over hele kysten også havde det på samme måde. Dette skete for ikke så mange måneder siden. Da lukkede vort land fuldstændigt ned.

For at forebygge en ukontrolleret smittespredning i samfundet har vi måtte lave beslutninger, der havde konsekvenser for kulturen og for sportens verden.

Det gjorde vi, fordi vi kunne se at der var hurtig smittespredning ved lignende arrangementer ude i verden.

Da smitten for alvor begyndte at sprede sig i vore nabolande, var jeg derfor nødsaget til at lave nogle rigtigt tunge beslutninger.

Denne tid vi som et samfund nu lever i, er uden fortilfælde. Den kan sammenlignes som det at gå på nysis, og man må føle sig frem med istukken overalt, mens man forsigtigt bevæger sig fremad.

Det var ikke nemt, for jeg havde ikke nogen jeg kunne spørge. Og jeg vidste at såfremt jeg fejlede, lå ansvaret på mine skuldre, og hver dag bad jeg til at mit folk og mit land ikke blev ramt.

Derfor vil jeg takke alle i Inatsisartut, takke alle der arbejder i foreningerne, forældrene, samt alle, der med os i Naalakkersuisut har arbejdet for at forhindre at denne sygdom breder sig i landet – for det er en sygdom der hverken skelner mellem partifarve eller mellem individer. Og det er mit håb, at vi alle kan væbne os med tålmodighed og være forenede under bekæmpelsen af denne epidemi.

For at forhindre stilstand i økonomien og i erhvervslivet vil Naalakkersuisut under møderne her i efteråret fremkomme med 15 lovforslag, 16 landstingsbeslutninger og en enkelt redegørelse.

*

Som det er sket i andre lande, er vort lands økonomi blevet ramt af corona epidemien. Den økonomiske og erhvervsmæssige fremgang vi har oplevet over de seneste år er blevet hæmmet.

Vi har skønnet, at de udgifter der har været for at bekæmpe corona epidemien vil beløbe sig til omkring en halv milliard.

Den stabile økonomiske position vort land var i da epidemien begyndte, sikrer dog at vi kan fortsætte.

Det giver os en mulighed for bistå de erhvervsdrivende, byggesektoren samt service- og handelssektoren, således at samfundets hjul kan løbe rundt og holdes i gang.

Vi må regne med at corona epidemiens økonomiske følger stadig vil kunne mærkes i de kommende år. Dette giver os en forpligtelse til at være beredt på at dække udgifterne.

Vi skal lave beslutning om finansloven under denne samling. Det forslag der er fremlagt er præget af epidemiens følger og nuværende påvirkning.

Det kørte godt for virksomhederne før epidemien brød ud. Den gode økonomiske periode vi var inde i, resulterede i at vore virksomheder selv kunne tilpasse sig de følger epidemien bragte med sig, og derfor havde de ikke behov for direkte støtte fra myndighederne.

Fordi vi ikke ved hvad de kommende år vil bringe med sig, er det vores pligt at udvise forsigtighed og tænke os godt om, for at vi kan give økonomien så gode rammer som muligt, dels for at forhindre at økonomien går i stå, og at vi kan have en samfundsøkonomi der kan hænge sammen for de kommende år.

Derfor har Naalakkersuisut besluttet at være forsigtige med at komme med for mange udgiftstunge forslag. Men det er nødvendigt at investere i vort lands fremtid for at forhindre, at udviklingen går i stå.

Jeg vil derfor opmuntre til at man har dette i tankerne, når man tager stilling til de fremlagte forslag.

Da corona epidemien startede, gjorde vi det muligt at give hjælpepakker til de fleste virksomheder. Det blev i foråret klart at nogle virksomheders behov var mindre end først antaget, medens andre virksomheder havde behov for mere hjælp.

For at hjælpe passager- og turistvirksomhederne har vi i Naalakkersuisut sammen med aktørerne lavet hjælpepakker med henblik på at stimulere aktiviteter og rejser internt i landet.

Disse hjælpepakker forventes at køre mindst året ud.

Det forventes at corona epidemien vil påvirke passagertransporten og turismevirksomhederne i de kommende år, vi må derfor være forberedt på at give hjælpepakker til disse områder.

Fiskeriet er gennem eksporten til udlandet vort lands største indtægtskilde. Der har været fremgang på Grønlands eksport af fiskeriprodukter over de sidste år.

Vort lands økonomi er følsomt over for priser på fisk i udlandet, og når priserne falder, påvirker det både fiskerne, myndighederne og andre.

Naalakkersuisut har besluttet at hjælpe nogle af de fiskere der har lidt økonomisk tab ved indenskærs fiskeri af rejer, krabber og torsk.

Denne ordning vil også køre året ud.

Vi må styrke og sprede handelen med fisk i fremtiden.

Derfor foreslår Naalakkersuisut under dette efterårs Inatsisartut samling, oprettelsen af en repræsentation i Asien med det primære formål at promovere vort lands eksport af fisk. Denne repræsentation vil, ud over promovering af eksporten, også åbne vejen for andre muligheder for handel.

*

I Naalakkersuisut finder vi det vigtigt at Selvstyrets virksomheder skal fokusere på handel og være uafhængige af politisk indblanding.

Virksomhederne skal støtte landets udvikling, og Naalakkersuisut forventer, at de gør deres til for at skaffe tilstrækkelig indkomst til Landskassen.

Virksomhedernes økonomi er blevet stabilt over de seneste år, og dette har vi opnået ved at sikre virksomhederne en bemanning bestående af kompetente ledere og bestyrelsesmedlemmer.

Virksomhedernes bidrag til samfundet skal bibeholdes ved at holde mulighederne for indtægter åbne.

Og dette kan kun ske ved at sikre deres handlefrihed og deres muligheder for at hente viden gennem rekruttering af mandskab. Med en sådan fremgangsmåde sikres borgerne i Grønland, og ikke mindst ungdommen, en opbygning af viden til en gradvis overtagelse af ansvar.

*

Aldrig har det før været vigtigere for vort land at have nye og større indtægtsmuligheder som nu.

Vi er i Naalakkersuisut glade for at se at der åbnes endnu en mine, idet Naalakkersuisut har givet udnyttelsestilladelse til Tanbreez i Killavaat Alannguat (Kringlerne) i Sydgrønland.

Denne nye udnyttelsestilladelse er den sjette i rækken, hvoraf to af dem allerede er i gang med minedrift.

Disse udnyttelsestilladelser skaber i sidste ende nye jobs og giver indtægtsmuligheder for vort land.

Et nyt og lovende projekt der snart skal til at starte er også Dundas Titanium's projekt i Moriusaq i det nordligste Grønland. Naalakkersuisut regner med at give en udnyttelsestilladelse til dem før årets udgang.

Høringsprocessen omkring projektet har kørt godt, og projektet giver nye og lovende muligheder for udvikling i Qaanaaq området.

Det er vigtigt for Naalakkersuisut at tilgængelige oplysninger vi har omkring minedrift skal være entydige, og vi er meget opmærksomme på at betjeningen overfor dem skal være optimalt.

*

Som vi alle ved, har der aldrig før været større byggeaktivitet i landet som i disse dage.

Ved siden af de historisk store projekter i form af lufthavnsbyggerierne i Nuuk og Ilulissat har Naalakkersuisut også tilstræbt på at sprede byggeaktiviteten rundt omkring i landet.

Et af de vigtigste aktiviteter der i denne sammenhæng kan nævnes er kollegiebyggerierne. Bygningen af disse vil styrke uddannelsesområdet, men vil mærkbart forbedre de unges muligheder samt deres omgivelser.

Lufthavnen i Sydgrønland skal bygges efter Inatsisartut's afgørelse. Under det første udbud af anlægsarbejdet har tilbuddene kostet meget mere end beregnet og der har været mange aftaler der skulle på plads. På grund af dette har det været nødvendigt at lave en ny udbudsrunde.

Denne planlægges nu og skal gennemføres så hurtigt som muligt, og man regner med at lufthavnen vil færdiggøres i 2024.

Man kan ikke komme udenom lufthavnsbyggeriet i Qaqortoq, Sydgrønland. Affolkningen i Sydgrønland skal standses. Mulighederne for udvikling og skabelse af jobs skal optimeres. Dette bringes til veje gennem bygningen af lufthavnen, for derved skabes nye virksomheder og eksisterende virksomheder får mulighed for at udvikle sig yderligere.

Denne udvikling er Naalakkersuisut fast besluttede på at gennemføre, og anser det som en vigtig vej i skabelsen af en mere ensartet udvikling i samfundet.

Redegørelsen omkring byggeri af regionale lufthavne i forskellige byer som Inatsisartut har anmodet, er fornyligt blevet afleveret.

Naalakkersuisut finder det vigtigt at skabe en sammenhængende udvikling over hele landet. Jeg glæder mig derfor til vores fælles debat om byggeriet af de regionale lufthavne.

I den forbindelse vil jeg gerne fremhæve, at jeg finder det naturligt, at vi som det første bygger mindre regionale lufthavne i Tasiilaq og Ittoqqoortoormiut, Qeqertarsuaq og Nanortalik. For bygningen af disse lufthavne vil skabe udvikling i disse byer.

*

At skabe attraktive og fordelagtige arbejdspladser er et af Naalakkersuisut's mål.

I et land hvor der udvikles nye arbejdspladser, har vi brug for alle der kan arbejde. Vi har også brug for dem der kan tilbyde deltidsarbejdskraft.

Efter at have gennemført en evaluerings- og høringsproces for de relevante parter, og for at smidiggøre bestemmelserne omkring førtidspensionister og deres muligheder for arbejde, vil Naalakkersuisut fremføre ændring af lovforslag omkring Inatsisartutloven på området.

Forslaget indeholder tilbud om revurdering om arbejdsevne til de der ansøger om førtidspension.

Vi har forbedret mulighederne suppleret af indkomst for vore ældre der er arbejdsdygtige, og de der gerne vil arbejde. Jeg synes også at det er på tide at undersøge og forbedre vilkårene for ældre der er uarbejdsdygtige. Vi har nyligt ansat en talsmand for de ældre og vi skal i samarbejde med ældretalsmanden belyse området.

*

Sundhedsområdet giver økonomiske og faglige udfordringer.

Sundhedsområdet har måttet forberede sig omkring corona situationen i løbet af meget kort tid, hvilket har resulteret i at serviceringen af befolkningen og andre opgaver ofte desværre har måttet udsættes.

Dette er selvfølgelig beklageligt.

Det er Naalakkersuisut's mål at brugerne af sundhedsområdet skal høres mere.

En aftale der har til formål at skabe et tættere samarbejde med kommunerne er på vej, og ikke mindst er Sundhedskommissionen i gang med at udrede sundhedsområdet.

Arbejdet på at skabe større integration ved at danne brugerråd i sundhedsregionerne er netop i fuld gang. Borgerne vil herigennem få større mulighed for at gøre

opmærksom på de udfordringer og behov de oplever omkring sundhedsområdets servicering overfor de relevante instanser.

Jeg vil gerne særskilt takke de frivillige der hjælper vore kræftramte borgere. Jeg er glad for deres deltagelse i debatten i samfundet for at forbedre forholdene for de kræftramte, og deres bestræbelser på at finde nye muligheder for at hjælpe dem.

*

Vor største forpligtelse som et samfund er at skabe trivsel og trygge rammer for vore børn under deres opvækst.

Vi er taknemmelige over, at de fleste børn i vort land oplever en god opvækst. Trods vore store bestræbelser må vi dog også sige, at dette desværre ikke gælder for alle børn.

Selvom det gør ondt at sige dette, oplever børn og unge nogle forældres omsorgssvigt og samtidig nogle mennesker udsætter børn for seksuel misbrug.

De seneste undersøgelser viser, at ca. 20 % af børn født efter 1995 eller senere har oplevet seksuelt misbrug, samt at en tredjedel af børnene har oplevet at føle omsorgssvigt fra nogle af deres forældre.

Selvom tallene er mindre i forhold til før, er der stadig for mange børn der ikke oplever en tryk opvækst.

Dette kan ikke accepteres.

Sidste år i oktober måned gav den danske regering midler til et hurtigt arbejdende grønlandsk-dansk udvalg der over de næste fire år skal styrke indsatsen for udsatte børn og unge i Grønland.

Udvalget som er bemandet af relevante repræsentanter fra myndighederne, vil indsamle data fra forskellige regioner i landet og har udfærdiget en rapport med 16 anbefalinger.

Anbefalingerne peger på hvordan der sikres en tidlig indsats og forebyggelse, og kommer med anbefalinger til tilbud til projekter, der har til formål at undgå seksuelt

misbrug af børn og unge. Disse projekter er allerede påbegyndt i samarbejde med kommunerne.

Naalakkersuisut fortsætter arbejdet med en styrket retssikkerhed for personer der har været udsat for overgreb.

Udkast til ændring af retsplejeloven, samt udkast til Kongelig andordning om ikrafttræden om ændring af lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, vil også blive forelagt til godkendelse under denne samling.

*

At sikre bedre og lige vilkår for børnefamilier er et af Naalakkersuisut's mål.

Vi har forlænget barsel i forbindelse med fødsel og adoption og denne træder i kraft fra nytåret.

I forbindelse med dette skal vi også komme med forslag til en barselsfond, som også vil være gældende for private erhvervsdrivende.

Ved oprettelse af en barselsfond vil familieforsørgere, uanset om de er i den offentlige eller i den private sektor, sikres større ligestilling i forbindelse med barsel og løn.

*

Alle har en forpligtelse til at forsørge sig selv og ens egen familie. Desværre er der nogle iblandt os, som på grund af de omstændigheder de har mødt i livet, er ude af stand til at forsørge sig selv.

Når vi i en længere periode er ude af stand til at forsørge os selv, har vi mulighed for at få tilbudt offentlige ydelser.

Fra Naalakkersuisut anser vi det at kunne komme tilbage til arbejdsmarkedet som en af de vigtigste kilder for et menneske selvtilid. Naalakkersuisut har derfor yderligere udvidet mulighederne for vore børn og unge over de seneste år.

Flere og flere der påbegynder en uddannelse. Mekanismerne for at afhjælpe børn bliver intensiveret, og arbejdet med forebyggelsestiltag og direkte indsats styrkes i tæt samarbejde med kommunerne.

Naalakkersuisut anser det nødvendigt at der skabes udvikling. Flere unge skal rustes til uddannelse og arbejdsmarked. Derfor vurderer vi nu bestræbelserne på at få flere ud i arbejdsmarkedet og fremkommer med et lovforslag omkring lærlinge og praktikanter.

Vi er i Naalakkersuisut overbeviste om at Inatsisartutloven om lærlinge og praktikanter vil tydeliggøre både ansvar og forpligtelser på området og resultere i forbedring af de unges muligheder

*

Da corona epidemien brød ud, blev folkeskolen og uddannelsesstederne ligeledes hårdt ramt.

Som samfund skal vi gøre noget ved afbrydelser af uddannelser.

Tallene viser, at næsten halvdelen af de studerende der har påbegyndt en uddannelse, vælger at afbryde uddannelsen. Dette må vi gøre noget ved. Vi må gøre det mere attraktivt at tage en uddannelse.

Den normale undervisning oplevede en drastisk ændring i år. I den forbindelse vil jeg gerne takke alle eleverne og de studerende, lærerne og lederne for at de i løbet af en meget kort og udfordrende periode var med til at sikre at undervisningen trods omstændighederne kunne køre.

De erfaringer man har tilegnet sig under epidemien med at anvende teknologien under undervisning, kan udmærket bruges i den fremtidige brug af fjernundervisning.

Tele Greenland A/S rolle i at undervisningen kunne køre, og det udviklingsarbejde de gennemførte i denne sammenhæng har åbnet vejen for nye muligheder for fremtiden.

Det er ikke kun Tele Greenland der har gennemgået en udvikling. Royal Arctic Line har åbnet nye ruter og købt nye skibe. Air Greenland er også ved at forny sin flåde. Royal Greenland har erhvervet nye trawlere og skiftet de gamle ud. Disse virksomheders aktiviteter i denne retning er eksempler på en god udvikling og baner vejen for flere uddannelser og jobs til vore unge.

Jeg vil til slut citere dette digt af Augo Lynge:

"...Tror du stadig at Inuit kalaallit ikke formår,
at de fremdeles ikke evner?

Luk dine ører til tvivlernes ord.

For tror du virkeligt på dem?

Vi formår og vi kan – ganske og aldeles."

~ Augo Lynge

"...Suli isumaqarpit sapersuassasut Inuit kalaallit,

inortuassasut?

Siutit matukkit sapersorisunut.

Ilumut upperaagit?

Sapinnvivippugut..." - Augo Lynge

Med disse ord ønsker jeg jer alle i Inatsisartut en god samling.